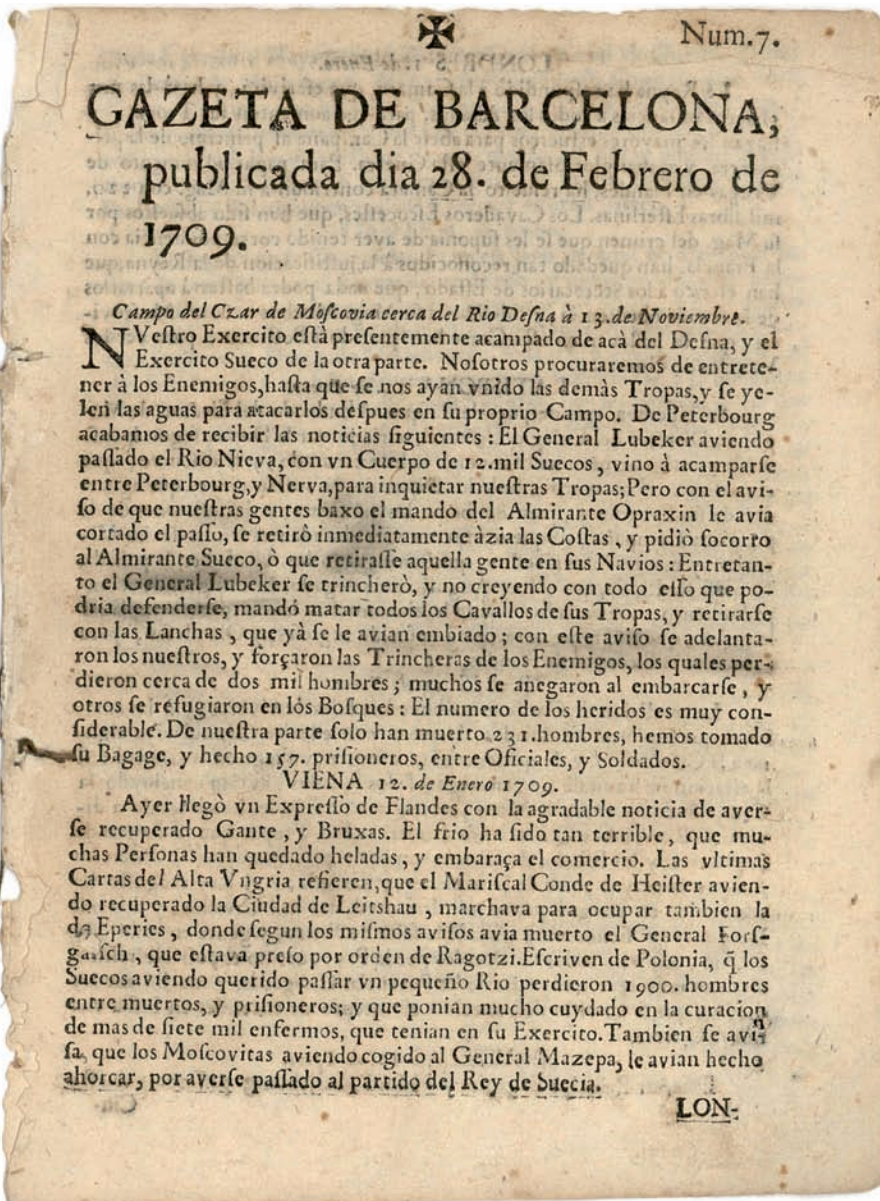

Rafael Figueró és una de les figures més importants de la història de la impremta catalana. Carles III el nomenà impressor reial i, posteriorment, fou el responsable de la publicació del diari de la defensa de Barcelona durant el setge del 1714.

La veu de la resistència

Exemplar de la *Gazeta de Barcelona*, publicada per Rafael Figueró el 1709.

“Fou molta la ruïna de les cases. Es va calar foc en algunes i, en especial, en la de Rafael Figueró, impressor del rei, on l’incendi fou tan gran, que, a més de cremar-se els magatzems, plens de diferents obres, papers i llibres, es van encendre fins i tot les premses, amenaçant de cremar totes les cases veïnes.” El juny del 1714 el *Diario del sitio y defensa de Barcelona*, la gasetta que publicava l’impressor Rafael Figueró, explicava els estralls que les bombes borbòniques havien causat en la impremta i en la ciutat sencera. Segons la gasetta, entre el 23 de maig i el 4 de juny, les bateries enemigues van llançar més de 7.000 projectils de morter sobre Barcelona, i destruïren moltes cases, a més d’esglésies i convents, on molta gent es refugiava, convençuda de trobar-hi més seguretat. L’incendi de la impremta Figueró, situada al carrer dels Cotoners, va interrompre la publicació del *Diario del sitio* durant gairebé un mes. Però l’impressor, home de caràcter, va refer-se d’aquell ensurt. Amb l’ajut del seu fill, Rafael Figueró i Jolis, també impressor, va traslladar la impremta a una altra casa que tenien a prop, al carrer de la Bòria, i va continuar la seva activitat.

L’any 1714, Rafael Figueró era l’impressor més ben considerat de Catalunya. De fet, gaudia del títol d’impressor del rei, un reconeixement que li havia fet l’arxiduc Carles d’Àustria. Tanmateix, el camí de Figueró fins a arribar allà on era havia estat llarg i penós, sobretot tenint en compte que provenia d’una família de pagesos de fora de Barcelona.

Rafael Figueró i Delmunts va néixer a Manlleu, prop de Vic, on fou batejat el 23 de setembre del 1642 i era fill de Rafael Figueró i Vilanova, pagès i paraire, i de Mariàngela Delmunts, filla d’un sastre d’aquella vila. La nissaga dels Figueró era, des de feia segles, hereva del mas Figueró, situat a la parròquia de Sant Pere de Vallcàrquera, al peu del camí ral que unia Barcelona i Vic, a l’actual terme del municipi de Figueró-Montmany. Això no obstant, la guerra dels Segadors, que va tenir lloc del 1640 al 1652, va afectar, com en tants altres casos, la situació d’aquesta família. Els anys posteriors a la guerra, almenys quatre dels germans Figueró, entre els quals Rafael, el futur impressor, van

De la impremta a la política

A la Barcelona del segle XVII i principi del XVIII la majoria dels oficis tenien un paper actiu en el govern municipal. Els menestrals podien participar en el plenari del Consell de Cent, exercir el càrrec de conseller sisè i també ocupar-se de diversos oficis públics com, per exemple, el de portaler de la ciutat. Per a poder optar a un càrrec, calia que el candidat fos *insaculat*, és a dir, inscrit en les *bosses* del Consell de Cent. Regularment, la mà innocent d'un nen extreia un rodolí de la bossa i la persona anotada era nomenada per a exercir el càrrec o ofici corresponent. Un home ambiciós com Rafael Figueró no podia deixar escapar una oportunitat com aquella, perquè, a més de la remuneració econòmica, un ofici o càrrec públic aportava molt prestigi. Malauradament, els impressors no van aconseguir que el Consell de Cent reconegués el caràcter polític de la seva confraria, de manera que tenien el pas barrat al govern municipal. Figueró, tanmateix, no es va arronsar i va aconseguir ser *insaculat* a través del gremi de paraires, l'ofici relacionat amb la llana que el seu pare exercia a Manlleu. Figueró va superar l'examen de mestre paraire a 37 anys i poc després ja figurava en diverses bosses del Consell de Cent. Un cop més, però, aparegué el seu fort caràcter. El 1708 el gremi de paraires l'escollí, també amb la sort dels rodolins, per a portar l'estendard de la confraria durant els actes socials, religiosos i militars. Figueró, però, no es va presentar a la processó de Corpus, cosa que, en el context de l'època, fou una falta gravíssima. Arran de l'escàndol, Rafael Figueró va abandonar el gremi de paraires i, amb això, va perdre la possibilitat de participar en la política municipal.

deixar Manlleu per a anar a guanyar-se la vida a la capital. En aquells anys, de fet, Barcelona, molt delmada per la guerra i la pesta, rebia joves procedents d'arreu de Catalunya, que aportaven mà d'obra a la gran quantitat d'oficis que es practicaven a la ciutat.

D'aquesta manera, l'any 1662 el jove Rafael Figueró va entrar com a aprenent a la impremta que administrava Martí Gelabert, el seu cosí, fill també de Manlleu. Uns quants anys després, tots dos van comprar aquella impremta al propietari, el metge Miquel Delmunts, que era el seu oncle. Delmunts era un altre manlleuenc que havia fet fortuna a Barcelona, on era ciutadà honrat i, fins i tot, el 1662, fou conseller tercer. Sens dubte, el fet de tenir un familiar amb influència va ajudar Figueró en les seves primeres passes a la capital. També hi va contribuir que el seu pare rebés rendes del mas Figueró de Sant Pere de Vallcàrquera, cosa que li va permetre de disposar de les 550 lliures que va pagar per la impremta, una quantitat de què pocs joves de vint anys i escaig podien disposar tot just acabat l'aprenentatge d'un ofici. De fet, Martí Gelabert no va

Imatge d'una premsa del segle XVIII, extreta del llibre *Llengua i literatura*. Barcelona 1700. Col·lecció dirigida per Albert Garcia Espuche. Editorial Barcino i Ajuntament de Barcelona, 2011.

poder aportar la seva part en la compra i, per aquesta raó, l'any 1668, Rafael Figueró esdevenia propietari únic del taller del carrer dels Cotoners, el mateix que, amb els anys, es convertiria en el principal centre de producció impresa de tota la Corona d'Aragó.

Impressor del General. L'ascens de Rafael Figueró en el món de la impremta va agafar, ben aviat, la velocitat de creuer. El 1674 la Diputació del General, la Generalitat, va nomenar-lo impressor d'aquesta institució, un ofici que mantingué fins el 1714. Paral·lelament, en aquells anys, un grup d'impressors de Barcelona, encapçalats per Rafael Figueró, Jacint Andreu i Antoni Lacavalleria, van impulsar la recuperació de l'antiga Confraria dels Estampers, o impressors, i demanaren al Consell de Cent que els concedís la consideració de gremi i alguns privilegis com, per exemple, la facultat de vendre al detall els llibres que imprimien. Això va desfermar un apassionat enfrontament amb la Confraria dels Llibreters de Barcelona, que des del 1553 tenia el privilegi per a vendre llibres de forma pública a la ciutat. Els llibreters, més poderosos políticament i econòmicament, van respondre amb una veritable campanya de persecució contra els impressors, tot instant les autoritats, d'acord amb els seus drets, que els requissessin els llibres que tenien exposats a les portes dels tallers. L'acta notarial d'una d'aquestes requises permet de constatar que Rafael Figueró era un home amb caràcter. Contravenint els privilegis dels llibreters, Figueró va vendre uns salms a un sastre que es deia Miquel Raurell, però, tot seguit, devia sospitar alguna cosa, perquè, com va deixar escrit el notari, "després de haver venut els salms a Raurell, Figueró li és anat al darrere fins al carrer de la Bòria, on violentament els hi ha presos i se'ls ha tornat a emportar". Efectivament, poc després, els responsables de la Confraria dels Llibreters acudien al domicili de Figueró, al carrer dels Cotoners, i li regiraven la casa de dalt a baix fins a trobar els salms que tenia amagats. Malgrat que l'any 1684 els impressors van obtenir del Consell de Cent el reconeixement com a gremi, la pressió dels llibreters va fer que l'any següent perdessin aquesta condició i que el conflicte es mantingués durant anys.

Sigui com sigui, si per a poder sobreviure la majoria dels impressors s'havien d'accontentar amb els reduïts marges que els proporcionava la impressió de llibres, a Rafael Figueró les coses li anaven una mica millor. A banda de treballar per a la Generalitat, cosa que li reportava bons ingressos i, més important encara, molt

DANI CODINA

Una imatge del carrer dels Cotoners de Barcelona (paral·lel al carrer de la Princesa), on Figueró tenia la impremta.

prestigi, Figueró imprimia també per a l'administració reial a Catalunya. A partir del 1683, a més, va esdevenir l'impressor del Braç Militar, la institució que agrupava els cavallers i nobles catalans.

Per acabar-ho d'arrodonir, amb l'arribada de l'arxiduc Carles d'Àustria a Barcelona, la tardor del 1705, els Figueró, pare i fill, van aconseguir el títol d'impressors del rei, amb privilegi exclusiu per a publicar gasetes i imprimir els papers polítics que generava la monarquia. Segons que s'afirmava al privilegi reial, Carles III feia aquesta distinció als Figueró en reconeixement pels serveis prestats "als seus gloriosos antecessors de la casa d'Àustria durant quaranta anys". De fet, Rafael Figueró era un austriacista convençut. Si més no, ho mostrava en alguns dels fulls que imprimia. "Que el lloer austriac es coroni a Espanya amb nous rams de trofeus i victòries i conservi sa Excel·lència la seva major grandesa", deia Figueró al general Guido von Starhemberg, comandant en cap de l'exèrcit de Carles III, en la introducció d'un pamflet austriacista publicat el 1709.

Malgrat que, durant els primers anys de la guerra de Successió, hi havia més impressors dedicats a la publicació de fulls de notícies i gasetes, el reconeixement com a impressor reial va permetre a Rafael Figueró d'acaparar aquesta producció. Així doncs, l'impressor va fundar la *Gazeta de Barcelona*, una publicació que oferia informacions arribades de les principals capitals europees, com es constata en els exemplars que se'n conserven, des del 1708 fins al 1712. La *Gazeta de Barcelona* comporta un moment important en la història de la premsa catalana, perquè aquest nom de capçalera es va mantenir fins a principi del segle XIX. Aquesta gaseteta fou la que l'agost del 1713, poc després d'iniciar-se el setge, es convertí en el *Diario del sitio i defensa de Barcelona*.

Fos com fos, la desfeta del 1714 va implicar, a més de la pèrdua dels drets i llibertats de Catalunya, la fi dels privilegis de Rafael Figueró. El duc de Berwick va desposseir-lo del títol d'impressor reial i el va concedir a Josep Teixidó, que durant el setge havia viscut desterrat a Mallorca per haver-se negat a prendre

les armes contra Felip V. Figueró, al seu torn, no va patir repressió física però sí fiscal: una part dels seus béns foren confiscats i, com qualsevol altre, va haver de pagar el cadastre, el nou tribut imposat per Felip V. Amb tot, les noves autoritats van permetre a Figueró de continuar fent d'impressor, tot i que limitant aquesta activitat a les obres de contingut religiós, cosa que va originar una forta davallada del negoci. Per acabar-ho d'adobar, el 1717 va morir Rafael Figueró i Jolis, únic fill de l'impressor i puntal bàsic del taller. D'aquesta manera, sense cap altre descendent, a la mort de Rafael Figueró els seus béns, per desig explícit de l'impressor, com era habitual en aquests casos, foren subhastats públicament i els diners obtinguts, destinats a misses per l'ànima del difunt i dels seus. Rafael Figueró va morir el 26 de març del 1726, a 83 anys, una edat molt avançada per l'època. L'endemà passat, tal com havia disposat al seu testament, fou enterrat al convent de Santa Caterina de Barcelona.

Xevi Camprubi